

Andragoški center Republike Slovenije
Slovenian Institute for Adult Education

Izobraževalni program
**Opismenjevanje v slovenščini za odrasle govorce
drugih jezikov**

(z dodatkom za mladoletnike – prosilce za mednarodno zaščito)

(Skrajšano ime: **Opismenjevanje**)

Ljubljana, maj 2016

Vsebina

A. SPLOŠNI DEL	4
A.1 Ime programa	4
A.2 Utemeljenost programa	4
A.3 Trajanje programa	7
A.4 Ciljna skupina	7
A.5 Cilji programa	8
A.5.1 Splošni cilji programa	8
A.5.2 Jezikovni in komunikacijski cilji	8
A.5.3 Cilji matematičnega opismenjevanja s finančno pismenostjo	9
A.6 Pogoji za vpis, napredovanje in dokončanje programa	9
A.6.1 Pogoji za vpis	9
A.6.2 Napredovanje	10
A.6.3 Dokončanje programa	10
B. POSEBNI DEL	10
B.1 Opis zmožnosti in znanj – cilji po posameznih fazah in področjih	10
B.2 Metodično didaktična priporočila	15
B.2.1 Priporočene oblike za izvajanje	15
B.2.2 Priporočene metode dela	15
B.2.3 Besedila in drugo gradivo	16
B.2.4 Teme	17
B.3 Organizacija izobraževanja	18
B.3.1 Časovna razporeditev	18
B.3.2 Priporočeno število udeležencev	18
B.3.3 Preverjanje in ocenjevanje znanja	18
B.3.4 Znanja izvajalcev programa	18

B.4 Dodatek za mladoletnike – prosilce za mednarodno zaščito.....	20
B.4.1 Uvod	20
B.4.2. Trajanje programa	20
B.4.3. SPLOŠNI DEL	20
B.4.4. POSEBNI DEL.....	22
B.5 Sestavljavke programa	25
C. LITERATURA IN VIRI	26
C.1. Literatura in viri za pripravo programa	26
C.2. Priporočena in uporabna literatura za izvedbo programa	27
D. PRILOGI	28
D.1 Primeri uporabe avtentičnega gradiva	28
D.2 Preživetvena raven v slovenščini	31

A. SPLOŠNI DEL

A.1 Ime programa

Ime javno veljavnega izobraževalnega programa je Opismenjevanje v slovenščini za odrasle govorce drugih jezikov (z dodatkom za mladoletnike – prosilce za mednarodno zaščito) (Skrajšano ime: Opismenjevanje).

A.2 Utemeljenost programa

Opismenjevanje v slovenščini za odrasle govorce drugih jezikov je izobraževalni program, ki je namenjen opismenjevanju oseb, katerih prvi jezik ni slovenščina.

Program ima dodatek s specifičnimi vsebinami in navodili za izvedbo za mladoletnike – prosilce za mednarodno zaščito, stare od 15 do 18 let. Namen prilagoditve tega programa za mladoletnike – prosilce za mednarodno zaščito je njihovo opolnomočenje za vključevanje v izobraževanje odraslih in s tem večanje možnosti za njihovo integracijo v slovensko družbo, saj bodo okrepili veščine pismenosti in se bodo na ta način lažje vključili v različna področja družbe. Nekaj napotkov za izvedbo programa za mladoletnike – prosilce za mednarodno zaščito prinašajo že nekatera poglavja posebnega dela tega programa.

Namen programa Opismenjevanje je v slovenščini opismenjeni odrasli posameznik. »Pismenost je v glavnem tisto, kar počnejo ljudje; gre za dejavnost, ki poteka v prostoru med mislijo in besedilom. Pismenost se ne odvija zgolj v glavah ljudi kot skupek veščin, ki se jih moramo naučiti, ne obstaja zgolj na papirju, v obliki besedila, ki ga moramo analizirati. Kot vsaka človeška dejavnost je pismenost v bistvu socialna praksa, prav tako je značilna v medosebnih odnosih« (Barton in Hamilton 1998: 3). Navedena avtorja pismenost pojmujeta kot družbeno prakso, ki je »močno orodje za konceptualizacijo povezav med dejavnostmi branja in pisanja ter družbenimi strukturami, v katerih je utelešena in ki jo pomagajo oblikovati« (ibid.: 6). Svet Evropske unije navaja naslednjo opredelitev pismenosti v dokumentu Council Conclusions on Literacy: »Pismenost je ključna življenjska kompetenca, ki opolnomoči posameznega državljana, da razvije zmožnosti za refleksijo, ustno izražanje, kritično mišljenje in empatijo, okrepi svoj osebni razvoj, samozavest, občutek identitete in participacijo v digitalnem gospodarstvu in družbi ter družbi in gospodarstvu znanja« (Council of the European Union 2012: 2). Svet Evropske unije ločuje med temeljno, funkcionalno in mnogotero pismenostjo. »Temeljna pismenost se nanaša na poznavanje črk, besed in struktur

besedil, ki jo potrebujemo, da znamo brati in pisati na stopnji, ki omogoča samozavest in motivacijo za nadaljnji razvoj. Funkcionalna pismenost se nanaša na zmožnost branja in pisanja na stopnji, ki omogoča posamezniku, da se razvija in lahko funkcionira v družbi, doma, v šoli in na delu. Mnogoterana pismenost se nanaša na zmožnost branja in veščine pisanja, katerih cilj je ustvarjati, razumeti, interpretirati in kritično ovrednotiti pisne informacije. Je temelj za digitalno participacijo in sprejemanje ozaveščenih izbir o finančah, zdravju itd.« (Council of the European Union 2012: 2).

Na pismenost kot družbeno prakso vplivajo družbene institucije in odnosi moči, prav tako po mnenju Bartona in Hamiltona (1998) na pismenost vplivajo kulturne prakse in zgodovinski kontekst. Posamezniki, za katere je značilen primanjkljaj veščin pismenosti, tvegajo socialno izključenost, če se ne opismenijo. Sodobne družbe namreč od ljudi zahtevajo vedno več znanja, spretnosti in kompetenc, zato morajo biti za ranljive skupine ljudi na voljo strategije pozitivne diskriminacije; mednje spada tudi ta program.

Program Opismenjevanje je nastal na podlagi analize izobraževalnih potreb priseljencev brez dokončane osnovne šole, ki jo je Andragoški center Slovenije opravil leta 2013. V ta namen so bili v decembru 2013 izvedeni intervjuji v osnovni šoli za odrasle s sedmimi prosilci za mednarodno zaščito in z osebami za mednarodno zaščito, starimi od 18 do 35 let iz Afganistana. V maju 2016 so bili opravljeni še trije intervjuji z mladoleniki brez spremstva, starimi od 15 do 17 let, ki so prišli v Slovenijo iz Afganistana in vložili vlogo za mednarodno zaščito. Rezultati analize izobraževalnih potreb so pokazali nizko raven pismenosti pri nekaterih sogovornicah. Ti se zato težje (na)učijo slovenščine. Iz rezultatov analize izobraževalnih potreb je razvidno tudi, da nekateri prosilci in osebe z mednarodno zaščito govorijo več tujih jezikov.

Pričakovati je, da se bodo slednji hitreje naučili slovenščine, saj je znano, da se osebe, ki že znajo druge (tuje) jezike, hitreje (na)učijo novega jezika. Prav tako prosilci za mednarodno zaščito in osebe z mednarodno zaščito, s katerimi smo opravili intervjuje, uporabljajo pametne telefone in internet, zato lahko domnevamo, da bodo, ker so digitalno že opismenjeni, hitreje razvijali veščine širše pismenosti. Tisti, ki so opismenjeni v svojih jezikih ter uporabljajo internet in pametne telefone, se bodo hitreje učili oz. lahko nekatere faze, opisane v nadaljevanju, tudi preskočijo. Program Opismenjevanje je sicer primeren tudi za govorce drugih jezikov.

Na Andragoškem centru Slovenije je bila 23. 10. 2013 organizirana fokusna skupina z učiteljicami, ki v osnovni šoli za odrasle med drugimi udeleženci opismenjujejo tudi prosilce za mednarodno zaščito in osebe z mednarodno zaščito, Rome in nekatere druge skupine odraslih z nizko ravnjo pismenosti, in

drugimi strokovnjakinjami za izobraževanje odraslih. Rezultati intervjujev in fokusne skupine so pokazali, da gre za zelo heterogeno skupino, v kateri so na eni strani (alfabetsko) nepismeni posamezniki, na drugi pa tudi takšni posamezniki, ki so v svojih jezikih oz. pisavah sicer opismenjeni, imajo pa npr. izrazito pomanjkljivo izobrazbo oz. je zanje značilna nizka raven pismenosti. Heterogenost ciljne skupine se je kazala tudi v zelo različnem predznanju slovenščine kot ciljnega jezika. Izkušnje tudi kažejo, da so za učenje odraslih, za katere je značilna nizka raven pismenosti, primerne majhne skupine (do 6 udeležencev), saj prihajajo iz različnih držav in imajo posledično zelo različne izkušnje z učenjem (nekateri pa jih sploh nimajo), prav tako je zanje manj primerna frontalna oblika učenja. V skupini se je treba prilagajati vsakemu posamezniku, kar je mogoče zgolj v majhnih skupinah. O tem več v nadaljevanju (gl. Didaktična priporočila).

Ugotovljeno je bilo, da je pogoj za vključitev v osnovno šolo za odrasle posameznikova opismenjenost. Učiteljice in strokovnjakinje za izobraževanje odraslih priporočajo, da se pri pouku obravnavajo vsebine, povezane z vsakdanjim življenjem; odrasle je težko poučevati po učbenikih slovenščine za osnovno šolo, ki so namenjeni otrokom (posebnih učbenikov za odrasle, ki obiskujejo osnovno šolo v Sloveniji ni), saj za takšno učenje niso motivirani. Učitelji zato potrebna gradiva pogosto oblikujejo sami. Potrebovali bi posebna gradiva za opismenjevanje v slovenščini, ki bi bila namenjena izključno odraslim. Zaradi raznolikosti udeležencev te ciljne skupine je treba učni proces čimbolj individualizirati. Prav zaradi raznolikih zmožnosti in izobraževalnih potreb udeležencev je treba za vsakega udeleženca pripraviti posebno gradivo.

Rezultati analize izobraževalnih potreb so pokazali, da so se tisti z nizko ravno pismenosti težko vključili v program osnovne šole za odrasle, v kateri je učni jezik slovenščina in je torej namenjena samo slovensko govorečim. Ker morajo biti torej udeleženci osnovne šole za odrasle vsaj do neke mere opismenjeni v latinici (in v slovenščini), se ta program lahko izvaja kot pripravljavnica na osnovno šolo za odrasle.

Del programa Opismenjevanje je namenjen matematičnemu opismenjevanju (štetje in računanje ter osnove finančne pismenosti). Zmožnost procesirati, interpretirati in posredovati številčne, količinske, prostorske ipd. informacije je del osnovne pismenosti (prim. GMR 2006). Za odrasle posameznike pa je poleg tega zelo pomembno, da znajo presoditi in sprejeti ustrezne odločitve v zvezi z uporabo in upravljanjem denarja (Mugerli 2011: 235). V mednarodnem projektu Included – Izobraževanje kot dejavnik družbene vključenosti in povezanosti – pa je bilo ugotovljeno, da je bila zlasti za pripadnike

ranljivih skupin v Sloveniji, med katere sodijo tudi nekateri priseljenci, pogosto značilna nizka raven finančne pismenosti (Javrh 2009).¹

Opismenjenost (alfabetska in matematična) omogoča učinkovitejšo udeleženo v za posameznika relevantnih družbenih dejavnostih (GMR 2006). Nizka raven veščin pismenosti na teh področjih ima lahko za posameznika usodne posledice in je lahko tudi razlog za socialno izključenost. Zato smo v Sloveniji v zadnjih dveh desetletjih razvili izobraževalne programe z namenom opolnomočenja oseb z nižjo izobrazbo, v glavnem so to programi UŽU – Usposabljanje za življenjsko uspešnost (Javrh 2009).

A.3 Trajanje programa

Program traja 300 ur. Če se program izvaja za mladoletnike – prosilce za mednarodno zaščito, se lahko v skladu z njihovimi izobraževalnimi potrebami podaljša za 100 ur.

A.4 Ciljna skupina

Ciljno skupino programa Opismenjevanje predstavljajo odrasli posamezniki, stari 15 let in več, za katere je značilna nizka raven pismenosti (ali so popolnoma nepismeni) in ne znajo slovensko oz. je njihovo znanje slovenščine zgolj na ravni poznavanja posameznih besed in sporazumevalnih vzorcev. Gre za odrasle posameznike, ki niso bili vključeni v nobeno od oblik formalnega izobraževanja ali so se formalno izobraževali le kratek čas. Ker gre predvidoma za heterogeno skupino naslovnikov, se predvidevajo različne (individualizirane) poti za doseganje v nadaljevanju navedenih ciljev. Ciljna skupina mladoletnikov – prosilcev za mednarodno zaščito vključuje tudi mladoletnike brez spremstva in je podrobneje predstavljena v Dodatku.

¹ Andragoški center Slovenije je med leti 2006–2011 sodeloval v mednarodnem raziskovalnem projektu Included – Izobraževanje kot dejavnik družbene vključenosti in povezanosti. V projektu je sodelovalo 14 organizacij iz 13 držav, koordinator je bila organizacija Crea, Univerza v Barceloni, Španija. Glavni raziskovalec in vodja projekta na strani koordinatorjev je bil dr. Ramon Flecha, v Sloveniji je projekt vodila dr. Natalija Vrečer. Projekt je financirala Evropska komisija, del sredstev pa je prispevalo Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije.

A.5 Cilji programa

A.5.1 Splošni cilji programa

Cilj programa je okrepiti vključevanje odraslih, katerih prvi jezik ni slovenščina, v izobraževanje odraslih in s tem izboljšati njihovo vključevanje v slovensko družbo.

Cilj programa je opismenjenost udeležencev programa, ki vključuje usvajanje osnovnih spretnosti branja in pisanja v slovenščini, štetje in računanje ter obvladovanje opravil, povezanih z denarjem. V programu udeleženci razvijejo tudi osnovne zmožnosti sporazumevanja (poslušanja in govorjenja) v slovenskem jeziku.

Cilj prilagoditve programa za mladoletnike – prosilce za mednarodno zaščito je opismeniti mladoletnike, da se bodo lahko pripravili in uspešneje vključili v osnovno šolo za odrasle oz. v izobraževanje odraslih. Pri tem se izhaja iz njihovih izobraževalnih potreb, upošteva njihovo kulturno okolje in življenjsko situacijo. Več o ciljih programa za mladoletnike v Dodatku.

A.5.2 Jezikovni in komunikacijski cilji

Poudarek programa Opismenjevanje je na prepoznavanju črk do te mere, da so udeleženci sposobni prebrati in razumeti zelo preprosta, zapisana avtentična besedila. Zmožnost pisanja je omejena na zadovoljevanje najosnovnejših potreb, to je izpolnjevanje obrazcev, zapis posameznih informacij ipd.

Udeleženec programa Opismenjevanje naj bi na področju jezika in sporazumevanja v slovenščini predvidoma dosegel raven A1 v skladu z opredelitvami Skupnega evropskega jezikovnega okvira (SEJO).²

»Razume in uporablja pogoste vsakodnevne izraze in zelo osnovne besedne zveze, namenjene za zadovoljevanje konkretnih potreb. Predstaviti zna sebe in druge ter spraševati in odgovarjati na osebna vprašanja, na primer o tem, kje živi, o osebah, ki jih pozna, in o stvareh, ki jih ima. Obvlada preprosto interakcijo, če sogovorec govori počasi in razločno ter je pripravljen pomagati« (SEJO 2011: 46).

² Pri opredelitvah ravni jezikovnega znanja se sklicujemo na dokument Sveta Evrope (2001): Skupni evropski jezikovni okvir: učenje, poučevanje, ocenjevanje (SEJO).

Udeleženci programa so sposobni brati velike in male tiskane črke. Za pisanje uporabljajo velike (lahko tudi male) tiskane črke, podpišejo se lahko tudi s pisanimi črkami (naučijo se prerisati pisane črke). Tisti, ki imajo primanjkljaj digitalnih veščin, v programu usvojijo osnove IKT, to pomeni, da se naučijo uporabljati računalniško in telefonsko tipkovnico (za potrebe pisanja) in računalniško miško. Nekateri najbolj osnovni sporazumevalni vzorci se usvajajo samo s poslušanjem in govorjenjem, pri čemer je pričakovano tudi nekoliko hitrejše napredovanje kot pri branju in pisanju. Usvajanje osnovnega besedišča in sporazumevalnih vzorcev (vzorci, naučeni na pamet) je včasih celo smiselno pred učenjem branja in pisanja, zato da v procesu učenja branja in pisanja učeči se določene besede in vzorce že prepozna. Nekateri sporazumevalni vzorci se usvajajo vzporedno z opismenjevanjem.

A.5.3 Cilji matematičnega opismenjevanja s finančno pismenostjo

Poudarek programa Opismenjevanje je v tem delu na usvajanju temeljnih matematičnih spretnosti, vključno s finančno pismenostjo. V programu udeleženci usvojijo osnovne zmožnosti štetja, računanja in obvladovanja opravil, povezanih z denarjem: naučijo se osnov upravljanja z denarjem ter uporabe nekaterih bančnih storitev.

Udeleženci programa prepoznavajo, označujejo, zapisujejo in izgovarjajo številke. Razumejo njihove vrednosti. Štejejo od 1 do 1000 in računajo s števili (seštevanje, odštevanje, množenje, deljenje). Poznajo časovne, dolžinske in količinske enote, računajo z merskimi enotami.

Prepoznajo in razumejo vrednosti, označene na denarju oziroma so povezane z denarjem, razumejo sestavljene vrednosti denarja, poznajo valuto svoje države in poznajo njeno vrednost v evrih. Udeleženci programa so seznanjeni, da so produkti in storitve finančno ovrednoteni. V programu se naučijo osnove upravljanja z denarjem in uporabe preprostih bančnih storitev.

A.6 Pogoji za vpis, napredovanje in dokončanje programa

A.6.1 Pogoji za vpis

V program se vključujejo odrasli, stari 15 let in več, ki ne znajo slovensko ali katerih znanje slovenščine je na ravni poznavanja posameznih besed in sporazumevalnih vzorcev in je zanje značilna nizka raven pismenosti ali so povsem nepismeni tudi v svojem jeziku (v primeru, če se sploh niso formalno izobraževali ali so se formalno izobraževali le kratek čas). Drugih pogojev za vpis v program ni.

A.6.2 Napredovanje

Ni pogojev za napredovanje.

A.6.3 Dokončanje programa

Pogoji za dokončanje programa Opismenjevanje so:

- aktivno sodelovanje pri načrtovanju individualnega izobraževalnega načrta;
- aktivno sodelovanje pri izpeljavi programa in izdelava osebne zbirne mape;
- napredovanje po individualnem izobraževalnem načrtu;
- vsaj 80-odstotna udeležba pri organiziranih oblikah izobraževanja.

Po končanem programu udeleženci prejmejo javno veljavno potrdilo o udeležbi. Informacije o konkretnih vsebinah programa ter zbirna mapa so priloga k potrdilu.

B. POSEBNI DEL

B.1 Opis zmožnosti in znanj – cilji po posameznih fazah in področjih

Program je razdeljen na več faz oziroma stopenj, ki si sledijo od najmanj zahtevne (predfaza) k bolj zahtevnim (3. faza). Obravnavana področja so branje in pisanje, govorjenje in poslušanje, štetje in računanje ter osnove finančne pismenosti. V tem poglavju se pri področju jezikovnih spretnosti (branje, pisanje, govorjenje in poslušanje) sklicujemo na dokument Preživetvena raven v slovenščini (Pirih Svetina idr. 2004), ki opisuje jezikovno zmožnost v slovenščini kot drugem in tujem jeziku na najnižji ravni, prepoznani v SEJO, tj. ravni A1 (gl. pogl. A.5.2 Komunikacijski in jezikovni cilji). Za potrebe programa Opismenjevanje je bil dokument Preživetvena raven v slovenščini prenovljen in deloma prilagojen.³

Sporazumevanje na ravni A1 je omejeno na preproste, predvidljive, vsakodnevne situacije, v katerih je izražanje rutinsko in se ponavlja. Jezikovna zmožnost na preživetveni ravni je v pretežni meri formulaična in temelji na pamet naučenih izrekih.

³ Prenovljena in prilagojena verzija dokumenta Preživetvena raven v slovenščini je priloga temu programu (gl. pogl. D.2).

Za sporazumevanje na preživetveni ravni so po programu Opismenjevanje predvidena naslednja tematska področja:

1. Osebna identiteta
2. Stanovanje, bivanje in okolje
3. Vsakdanje življenje in prosti čas
4. Promet, potovanje in usmerjanje
5. Odnosi z drugimi ljudmi
6. Telo in zdravje
7. Izobraževanje
8. Nakupovanje in storitve
9. Hrana in pijača
10. Delo in poklic

Prenovljeni in prilagojeni dokument Preživetvena raven v slovenščini (v nadaljevanju Preživetvena raven) se zdi smiselno vključiti v pričujoči program, saj ciljno publiko programa Opismenjevanje predstavljajo udeleženci, ki so v slovenščini začetniki, njihove sporazumevalne potrebe pa so predvidoma povezane prav z nekaterimi zgoraj navedenimi tematskimi področji.

0. Predfaza

Udeleženec pridobi osnovne učne spretnosti kot npr.: zna si organizirati učno gradivo oziroma urediti mapo z gradivom, opremiti učno gradivo npr. z datumom ali z zaporednimi številkami, sproti pregleduje gradiva/zapiske, nauči se učenja/vadenja/ponavljanja, navadi se izpolnjevati domače naloge.

Osnovno besedišče in sporazumevalne vzorce spozna še pred učenjem branja in pisanja, zato da v procesu učenja branja in pisanja določene besede že prepozna in jih razume.

Nauči se osnovnih grafomotoričnih spretnosti (tisti, ki sploh nimajo izkušenj s pisanjem), zna ustrezno rokovati s pisalom, vleče črte s pisalom, prerisuje oblike, črke, številke, besede in predloge.

Pozna koncept povezave med realnim svetom (predmeti), slikami teh predmetov, poimenovanjem predmetov in zapisom poimenovanj.

Ve, da se v latinici (pisavi, ki se uporablja v slovenščini) glasovi zapisujejo s črkami.

Pozna koncept zapisa/tiska/knjige.

Pozna koncept branja in pisanja (tiskanja) z leve proti desni, od zgoraj navzdol.

Zaveda se za pisanje potrebne »orientacije« na podlagi za pisanje (izraba prostora od zgoraj navzdol, zapis v vodoravnih vrstah od leve proti desni; kontinuirano sledenje zapisa).

Upošteva »prazen prostor«: med posameznimi črkami, med posameznimi besedami.

1. faza: osnovno opismenjevanje, spoznavanje abecede

Branje in pisanje

Na podlagi zapisa imena in priimka se nauči zapisovati glasove (ki so uporabljeni v imenu in priimku).

Zapiše posamezne glasove s črkami.

Poveže svoje ime z njegovim zapisom v osebni dokumentu.

Pravilno napiše/prepiše/prekopira/preriše svoje ime in priimek s svojega osebnega dokumenta (lahko tudi naslov in druge podatke).

Črkuje svoje ime (npr. ga zna natipkati na računalnik).

Zna se podpisati (lahko s pisanimi črkami – kot slika).

Ločuje velike in male črke; prepozna črke, zapisane v različnih tipih pisav (v časopisu, tisku, napisih, na računalniškem zaslonu); črke poveže v različne skupine glede na njihovo podobo: majhne (npr. a), visoke (npr. l), take, ki segajo pod črto (npr. j)...

Spozna abecedo.

Počasi prebere zaporedje črk v omejenem številu besed (znanih; črkuje, lahko tudi zloguje).

Pravilno napiše nekatere besede (dobro poznane, uporabne ...) – pri čemer ni potrebno, da bi poznal glasovno vrednost črk.

Prepiše besede in pomembne informacije (npr. naslov, uro, datum ...).

Posluša in obkroža slišane črke/številk v zaporedju črk, števil.

S povezovanjem, podčrtovanjem, prečrtavanjem in obkrožanjem se nauči vizualno ločevati enake/različne stvari.

Besede napiše tudi na računalnik.

Poslušanje in govorjenje

Gl. Preživetveno raven; med temami so za obravnavo posebej primerne: osebna identiteta, odnosi z drugimi ljudmi (pozdravi, družbene konvencije), vsakdanje življenje in prosti čas, promet, potovanje in usmerjanje, nakupovanje in storitve, hrana in pijača pa tudi druge teme, ki izhajajo iz posameznikovega vsakdanjega življenja, njegovih izkušenj ali načrtov za prihodnost.

Razume navodila za delo v razredu (napišite, pokažite, ponovite, povejte ...).

Štetje in računanje

Nauči se šteti (od 1 do 10/30/100); zna zapisati števke.

Prebere in zapiše številke (iz izhodiščnega osebnega dokumenta), datum, uro.

Razume koncept števk in njihove vrednosti; razume, da številka/vrednost nekaj predstavlja v realnem življenju.

Finančna pismenost

Razume osnovne izraze v zvezi s financami (gl. Preživetveno raven; poglavje Nakupovanje in storitve).

Prepozna in razume vrednosti, povezane z denarjem (številke in vrednosti na bankovcih in kovancih), razume sestavljeno vrednost denarja (npr. 1 evro je sestavljen iz 100 centov).

Pozna denar (valute) drugih držav, zlasti tistih držav, iz katerih prihajajo udeleženci programa

Opismenjevanje.

Poišče/prepozna ceno izdelka in jo zapiše.

Ve, da so produkti in storitve (delo) finančno ovrednoteni (za opravljeno delo mora dobiti denar).

2. faza: utrditev abecede, nadgradnja osnovnega opismenjevanja

Branje in pisanje

Prepozna glasove v izgovorjeni znani besedi; zapiše manjkajoče glasove v znanih besedah, dopolnjuje manjkajoče črke v besedah.

Po nareku zapiše osnovne besede, številke (s števki).

V besedilu poišče dobro znane besede in informacije (npr. datum, uro, ceno).

Pozna abecedo, zna zapisati glasove s črkami.

Zapiše osnovne osebne informacije. Zapiše posamezne besede (pri zapisu težjih in daljših besed potrebuje pomoč).

Zlogovaje bere posamezne besede (tudi neznane, pri dolgih besedah črkuje).

Izpolni preprost obrazec z osebnimi podatki. Prepiše podatke z obrazca (npr. loči lastno ime od besede »ime«).

Ve, da se iste črke uporabljajo za zapis različnih glasov.

Poslušanje in govorjenje

Gl. Preživetveno raven; med temami so primerne naslednje: stanovanje, bivanje in okolje, izobraževanje, delo in poklic (druge teme že v predhodni fazi).

Štetje in računanje

Zna razvrščati glede na količino/vrednost/mero. Primerja količine in vrednosti iz vsakdanjega življenja (število družinskih članov, velikost česa ipd.).

Ureja števila, vrednosti po vrsti; nize števil dopolnjuje z manjkajočimi števili.

Zna predvideti/oceniti vrednosti (npr. 7 dni = en teden).

Zna predvideti, koliko časa potrebuje za kaj (npr. za opravljanje vsakodnevnih dejavnosti; za pot od točke A do točke B ipd.).

Zna uporabljati osnovne računske operacije: seštevanje in odštevanje (odvzemanje in dodajanje predmetov, denarja).

Finančna pismenost

Zna predvideti/oceniti vrednost denarja v evrih (kaj lahko kupiš npr. za 10 evrov ipd.).

Zna opravljati nakupe (gl. Preživetveno raven, poglavje Nakupovanje in storitve).

Zna opraviti osnovne transakcije v banki (menjava, odprtje računa, dvig denarja) – gl. Preživetveno raven, poglavje Nakupovanje in storitve.

Zna dvigniti denar na bankomatu z navodili v slovenskem jeziku.

Poišče in razume vrednost postavk na plačilni listi.

3. faza: delo z zelo kratkimi, enostavnimi besedili (A1 po SEJO)

Branje in pisanje

Razume zelo kratka, preprosta besedila, pri čemer prebere vsako besedno zvezo posebej, prepozna znana imena, besede in osnovne besedne zveze. Po potrebi dele besedila večkrat prebere.

Razume kratka in preprosta sporočila (sms-korespondenca, tviti in druga e-sporočila v različnih oblikah).

Prepozna znana imena, besede in zelo osnovne besedne zveze v preprostih obvestilih v najpogostejših vsakdanjih situacijah.

Prepozna okvirno vsebino preprostejšega informativnega gradiva in kratkih preprostih opisov v slovenščini, še posebej, če so podprti z vizualnim gradivom.

Lahko sledi kratkim, preprosto napisanim navodilom (npr. kako priti od kraja A do kraja B).

Zna napisati preproste posamične besedne zveze in stavke.

Zna zapisati zelo kratka e-sporočila v različnih oblikah in sms-sporočila (npr. povabilo, čestitko itd.).

Poslušanje in govorjenje

Nadgrajene teme iz Preživetvene ravni, deloma tudi v zapisani obliki. Pri temi odnosi z drugimi ljudmi se lahko poudarijo partnerski odnosi v slovenski družbi (enakopravnost spolov: pobuda za stik, prepoznavanje »meje« približevanja osebi, ki je nekomu všeč, gledanje v oči idr.). K tej temi morda sodi npr. tudi prepoznavanje nasilja, izogibanje nasilju itd., a ker gre za zelo občutljive stvari, jih je treba obravnavati na ustrezen način.

Štetje in računanje

Razume in zna uporabiti osnovne enote za količino (kilogram, liter, meter, ura ipd.).

Razume in loči ter zna uporabiti pojme za označevanje dolžine, teže, časa ipd. (kot npr. dolg/kratek, velik/majhen, visok/nizek (temperatura), poln/prazen, prej/kasneje).

Razume in zna uporabiti osnovne pojme za označevanje časa in trajanja (kot npr. zjutraj/zvečer, ena ura/ena minuta).

Razume in zna uporabiti osnovne pojme za označevanje preddobnosti, zadobnosti, zaporednosti.

Seznani se s konceptoma množenja in deljenja – osnove (npr. 4 vrste po 2; polovica, četrtnina česa ipd.).

Finančna pismenost

Zna upravljati svoj/družinski proračun; izdelava preprost finančni načrt.

Pozna posledice izposojanja denarja (običajno je vračilo z obrestmi).

B.2 Metodično didaktična priporočila

B.2.1 Priporočene oblike za izvajanje

Priporočena je tečajna oblika izvedbe, ki jo lahko kombiniramo z drugimi oblikami izobraževanja – individualna srečanja, konzultacije v manjših skupinah, parih, projektno delo (gl. Dodatek).

B.2.2 Priporočene metode dela

Izvajalci morajo izvajanje programa individualizirati oziroma prilagoditi posameznim udeležencem, njihovemu predznanju in sposobnostim. Individualizacija programa tudi pomeni, da učitelji udeležencem pomagajo pri izdelavi osebnih izobraževalnih načrtov, ki zajemajo opredelitev osebnih učnih ciljev, nalog in korakov, ki jih bodo udeleženci opravili na poti do cilja, okvirno opredelitev

časovnih rokov za izpeljavo posameznih učnih korakov ter oblik in časovnih intervalov preverjanja znanja in vrednotenja učnega procesa.

Učitelji in sodelavci spoštujejo in upoštevajo udeležence in njihove kulture ter veroizpovedi. Seznanijo se s kulturo držav izvora, iz katerih prihajajo posamezni udeleženci, in ta znanja uporabijo v učnem okolju. Učitelj se mora zavedati, da so vse kulture delne, ni vseobsegajočih kultur, temveč se med seboj dopolnjujejo in veliko pridobijo z medkulturnimi izmenjavami. Učitelj naj se zaveda, da je kulturna raznolikost lahko pomemben vir ustvarjalnih priložnosti (Parekh 2000).

S svojim vedanjem in delovanjem učitelji udeležence spodbujajo in jim pomagajo, da so pri učenju dejavni in da odkrivajo ter uporabljajo učne priložnosti pri delu in v svojem življenjskem okolju. Učitelji spremljajo in opazujejo napredek udeležencev. Pomagajo jim pri načrtovanju, spremljanju in vrednotenju učnih ciljev, učenja in učnih dosežkov. Poleg učne vsebine je pomemben način učenja, v katerem so udeleženci dejavni načrtovalci, izvajalci in ocenjevalci, učitelji pa jim pri tem pomagajo z ustrezno andragoško-pedagoško obravnavo.

Delo poteka v jezikovno in tudi sicer heterogenih skupinah; pričakovati je različen tempo napredovanja. Pouk je posledično treba prilagoditi vsakemu posamezniku v skupini po načelih individualizacije in pozitivne diskriminacije. Pri delu se uporabljajo različne oblike in metode. Delo v parih/skupinah lahko (ne vedno) poteka kot neke vrste »tutorstvo«: boljši (hitrejši) pomagajo šibkejšim, pri tem si lahko pomagajo tudi s svojim prvim jezikom oz. jezikom posredovanja, smiselno je v delo vključiti tudi jezikovnega in kulturnega posredovalca (mediatorja). Delo s to skupino je lahko »projektno« – ni nujno, da skupina sodeluje pri projektu, ki ima za cilj nek konkreten rezultat, ampak v smislu dela »na terenu«, tj. v konkretnem okolju: npr. ogled pomembnih kulturnih institucij itd. Za delo z mladoletnimi osebami gl. Dodatek.

B.2.3 Besedila in drugo gradivo

Besedila in druga gradiva naj bodo relevantna za ciljno publiko, ustrezno informativna in zanimiva zanjo. Primerna morajo biti za odrasle (načeloma ne uporabljamo učbenikov idr. gradiv, ki so bili razviti za otroke razen, če jih prilagodimo). Priporočljivo je uporabljati gradivo, s katerim se udeleženci tudi sicer srečujejo, pa tudi gradivo, ki ga udeleženci prinesejo s seboj (npr. fotografije ali drugo gradivo, ki ima zanje poseben pomen – v smislu medkulturne komunikacije; gl. tudi v nadaljevanju).

Za branje in obravnavo so primerni: osebni idr. dokumenti, obrazci, navodila (npr. za uporabo zdravil), oglasi, znaki, napisi, različne kratke informacije, sporočila ipd.

Besedila naj bodo v čim večji meri opremljena tudi s slikovnim gradivom. Tudi sicer naj bi se pri usvajanju besedišča čim več delalo s slikovnim gradivom in dostopnimi realijami.

Za poslušanje so primerna razna kratka informativna besedila, sporočila na telefonskem odzivniku, vremenska poročila in napovedi, reklamni oglasi, javna obvestila (npr. na železniški postaji) ipd.

Besedila se ne uporabljajo za nadgrajevanje slovničnega znanja, ampak s ciljem iskanja in nadaljnjega posredovanja informacij in predstavitev idej v njih (v manjši meri tudi za zabavo).

Še posebej pri matematičnem opismenjevanju (štetje, računanje in finančno opismenjevanje) se uporabljajo tudi realije, ki jih udeleženci poznajo iz vsakodnevnega življenja (npr. termometer za merjenje telesne temperature – z njim se naučimo koncepta stopinje, merjenja temperature – je tudi neposredno uporabno, če npr. kdo zboli; ura; tehcnica, meter/ravnilo, denar – npr. primerjava vrednosti različnih valut ipd.).

B.2.4 Teme

V izhodišču programa Opismenjevanje je udeleženec; torej izhajamo iz situacije »jaz-tukaj-zdaj«. To pomeni, da je treba v polni meri upoštevati vsakega individualnega udeleženca programa, njegovo situacijo, potrebe in interese.

V programu je treba upoštevati načelo medkulturnega dialoga (upoštevanje kulturnega ozadja udeležencev, spodbujanje izražanja njihove kulturne identitete, spoštovanje pripadnikov vseh kultur, načelo nediskriminacije), pri posredovanju vsebin pa vključiti tudi prve jezike udeležencev (npr. pri štetju ipd.).

Teme, primerne za raven programa Opismenjevanje, so predstavljene v prilogi Preživetvena raven, ki je bila na podlagi izvirnega dokumenta Preživetvena raven v slovenščini (Pirih Svetina in drugi 2004) prenovljena in prilagojena prav za potrebe tega programa. Pri obravnavi se je treba omejiti na za udeležence res relevantne teme. Ker gre pri ciljni skupini tega programa za posameznike, ki sodijo v ranljivo skupino, je pri izbiri tem potrebna previdnost (npr. vprašanja osebne identitete, družine ipd.). Za teme, ki se obravnavajo z mladoletniki, gl. Dodatek.

B.3 Organizacija izobraževanja

Organizacija izvedbe programa se natančno določi v okviru izvedbenega kurikula, ki ga pripravi organizacija, izvajalka programa. Ključnega pomena je, da se izvajalec pri izvedbi programa v največji možni meri prilagodi udeležencem programa.

B.3.1 Časovna razporeditev

Izobraževanje poteka po vnaprej določenem urniku. Možne so različne časovne razporeditve poteka izobraževanja – 2-krat tedensko po tri do štiri šolske ure ali vsakodnevna srečanja (npr. do 20 ur na teden) ipd. Pričakovano ima boljši učinek izobraževanje, ki poteka v relativno čim bolj strnjeni obliki in intenzivno.

B.3.2 Priporočeno število udeležencev

Priporočljivo število udeležencev v skupini je 6, sploh če gre za jezikovno in kulturno heterogene skupine. Bolj heterogene skupine na splošno zahtevajo večjo individualizacijo in s tem manjše število udeležencev.

B.3.3 Preverjanje in ocenjevanje znanja

V programu ni predvideno preverjanje in ocenjevanje znanja v klasičnem smislu, saj na tako nizkih ravneh znanja ni mogoče izdelati ustreznih preizkusov. Zato se v programu Opismenjevanje za vsakega udeleženca vodi individualna zbirna mapa, ki ima več vlog:

- je pripomoček za ugotavljanje potreb in načrtovanje individualnih učnih ciljev;
- je pripomoček za spremljanje in preverjanje doseganja učnih ciljev,
- je instrument za ocenjevanje doseganja standardov programa in
- je tudi zbirka gradiv (vzorčnih besedil), ki jih udeleženci lahko uporabljajo kasneje pri sporazumevanju v realnem življenju.

B.3.4 Znanja izvajalcev programa

Program izvajata učitelj slovenščine ali učitelj razrednega pouka:

PODROČJE	IZVAJALEC	ZNANJA, kot jih imajo
Izobraževalni program za odrasle Opismenjevanje v slovenščini za odrasle govorce drugih jezikov	Učitelj	Učitelji razrednega pouka
	Učitelj	Učitelji slovenščine na področju vzgoje in izobraževanja

V primeru, ko učitelj ne razume jezika udeležencev, se v program lahko vključuje kulturni mediator. Zaželeno je, da kulturni mediator dobro pozna kulturno okolje udeležencev in dobro govori tako njihov prvi jezik kot tudi slovenščino ter z učiteljem slovenščine oz. učiteljem razrednega pouka sodeluje kot pomočnik, prevajalec, kulturni posrednik in posredovalec informacij. V primeru, da kulturni mediator ne pozna jezika, ki je prvi jezik udeleženca, lahko sodeluje kot prevajalec iz angleščine, kadar udeleženci znajo angleško.

Priporočeno je, da učitelj in mediator opravita 24-urno usposabljanje za izvajanje programa Opismenjevanje.

B.4 Dodatek za mladoletnike – prosilce za mednarodno zaščito

B.4.1 Uvod

Ta del besedila je dodatek za ciljno skupino mladoletnikov – prosilcev za mednarodno zaščito programu Opismenjevanje v slovenščini za odrasle govorce drugih jezikov (okrajšava: Opismenjevanje).

Slovenska družba je že od nekdaj večkulturna, v zadnjem času pa poleg ekonomskih migrantov v Sloveniji živijo tudi nekateri begunci iz Sirije, Afganistana, Iraka, Irana in drugih, zlasti afriških držav, med begunci so tudi mladoletniki. Namen tega dodatka je, da bi bil v pomoč učiteljem pri izvedbi programa Opismenjevanje v primerih, ko poučujejo ciljno skupino mladoletnikov – prosilcev za mednarodno zaščito.

V nadaljevanju tega dodatka v splošnem delu pojasnjujemo značilnosti ciljne skupine in cilje, ki so za to skupino – prav zaradi starosti njenih udeležencev in posebnih okoliščin, v katerih so se znašli – specifični. V posebnem delu so podrobneje opisani vsebine in navodila za izvedbo programa Opismenjevanje, če se ga udeležujejo mladoletniki: opis zmožnosti in znanj, metodično-didaktična priporočila, besedilo in drugo gradivo ter podrobnejše smernice za tematske sklope programa.

B.4.2. Trajanje programa

Program traja 300 ur, v skladu z izobraževalnimi potrebami udeležencev se lahko podaljša za 100 ur.

B.4.3. SPLOŠNI DEL

Ciljna skupina

Ciljna skupina, ki ji je namenjen dodatek k programu Opismenjevanje, so mladoletniki – prosilci za mednarodno zaščito, stari od 15 do 18 let, za katere je značilna nizka raven pismenosti ali pa so (alfabetsko) nepismeni. Gre za skupino mladoletnikov, ki so v Slovenijo pribežali zaradi vojnih konfliktov s starši ali brez njih. Za mladoletnike, ki so prišli v našo državo brez staršev, se uporablja termin mladoletniki brez spremstva. Predstavniki obeh skupin mladoletnikov – prosilcev za mednarodno zaščito so v državi izvora izkusili strah pred preganjanjem zaradi etnične, verske,

politične pripadnosti ali pripadnosti določeni socialni skupini. Nekateri izmed njih so zaradi navedenih razlogov doživljali stiske, zato gre za še posebej ranljivo skupino. Še zlasti pa so ranljivi tisti mladoletniki, ki so v državo sprejema prišli brez spremstva odraslih (staršev ali sorodnikov), zato v naši državi delno skrb zanje prevzamejo slovenski skrbniki.

Da bi se učinkovito integrirali v slovensko družbo, je pomembno, da se mladoletniki – prosilci za mednarodno zaščito čimprej vključijo v sistem vzgoje in izobraževanja. Prav tako je zanje pomembno, da so čim več v stiku z vrstniki države izvora, ki so pri nas skupaj z njimi, ter z vrstniki države sprejema, saj je druženje z vrstniki (poleg šole in stikov s sorodniki in drugimi odraslimi osebami) zelo pomembno za njihov psihosocialni razvoj (Lummert 2012). Stik s predstavniki njihove kulture (pa tudi z drugimi elementi kulture) je prav tako varovalni dejavnik psihosocialnega razvoja mladoletnikov (Lummert 2012). Zanje je pomembno, da poleg prilagajanja različnim kulturam države sprejema izražajo tudi lastno kulturno identiteto, ki so jo oblikovali v državi izvora. Tako se omogočajo tudi kulturne izmenjave med mladoletniki – prosilci za mednarodno zaščito in drugimi ljudmi v državi sprejema.

Cilji

Glavni cilj tega dodatka je opismenjenost mladoletnikov – prosilcev za mednarodno zaščito za pripravo na osnovno šolo za odrasle. S tem so povezani

- motiviranje navedene ciljne skupine mladoletnikov za opismenjevanje v slovenščini in krepitev veščin finančne pismenosti;
- opolnomočenje mladoletnikov – prosilcev za mednarodno zaščito za vključitev v izobraževanje odraslih v državi sprejema;
- spodbujanje učinkovitega vključevanja mladoletnikov – prosilcev za mednarodno zaščito v slovensko družbo.

Ker gre za specifično ciljno skupino, ki še odrašča in je v nekaterih primerih brez spremstva staršev oz. drugih odraslih, so cilji programa do neke mere (lahko) tudi vzgojni in ozaveščevalni, kar za ciljno skupino odraslih ne velja oz. velja v mnogo manjši meri. Posebej so cilji po posameznih fazah in področjih navedeni v Opisu zmožnosti in znanj v nadaljevanju.

B.4.4. POSEBNI DEL

Opis zmožnosti in znanj – cilji

Tudi za to ciljno skupino je uporaben dokument Preživetvena raven za slovenščino (Pirih Svetina idr. 2004 ter njegova prilagoditev za potrebe programa Opismenjevanje), le da je treba teme, ki so predvidene za obravnavo v tem dokumentu, nekoliko prilagoditi ciljni skupini. Predvidene teme kaže za to ciljno publiko še bolj postaviti v njihov realni kontekst: bivanje v (azilnem, dijaškem) domu s sostanovalci, izobraževanje v povezavi s tečaji, delavnicami..., ki jih obiskujejo, prosti čas, ki ga preživljajo vsi mladi ob popularni glasbi, športu, druženju, na družbenih omrežjih ipd. Prav tako se pri sociokulturnem vedenju učitelj bolj osredotoča na seznanjanje z življenjem mladih oz. informacijami, ki so bolj relevantne za mlade. V poglavju Teme (v nadaljevanju) je navedenih nekaj predlogov za prilagoditve.

Metodično-didaktična priporočila

Zaradi specifičnosti ciljne skupine je delo izrazito individualizirano, saj imajo mladoletniki tako kot odrasli različna predznanja in različne sposobnosti za usvajanje jezikovne zmožnosti in matematičnih kompetenc. Delitev na dekliške in fantovske skupine (oz. posameznike) je smiselna pri obravnavi občutljivejših tem (gl. poglavje Teme v nadaljevanju). Učitelj naj upošteva znanja, ki so jih mladoletniki pridobili v državi izvora, in jih spodbuja, da znanja o svoji kulturi prenašajo dalje in jih uporabijo tudi v državi sprejema.

Zelo pomembno je – to pa velja za vse ciljne skupine, ki se učijo slovenščino kot neprvi jezik – vključevanje že obstoječih znanj udeležencev, tako njihovih prvih jezikov kot jezikov, ki jih morda še znajo, pa tudi drugih znanj (tudi v povezavi z znanjem, pridobljenim v času šolanja), pri čemer gre lahko tudi za zelo konkretne spretnosti (npr. kuhanje, popravilo koles, ročna dela itd.).

Učitelj naj mladoletnika v izobraževalni proces vključi na integrativen način, se tudi sam uči njegove kulture in ga spodbuja, da lastno kulturo tudi izraža. »Učitelj naj ustvari vzdušje, v katerem imajo udeleženci izobraževanja možnost začutiti, da je njihova kulturna oziroma etnična identiteta spoštovana, da jo lahko ohranjajo in da je razvoj mnogoterih identitet pomembna vrednota. Učitelj se zaveda (in to zavedanje prenaša na udeležence izobraževanja), da so vse kulture enakovredne in pomenijo obogatitev za vsako skupnost, saj se lahko od vsake kulture česa naučimo (odprte, učeče se kulture). Tako pedagoški oziroma svetovalni delavec opolnomoči udeležence izobraževanja, da se

zavedajo svoje drugačnosti kot kvalitete, ozavestijo pa tudi možnost, da lahko pripadajo dvema ali več različnim kulturam oziroma skupnostim hkrati« (Vrečer, Kucler 2010).

Predlagamo, da se to ciljno skupino udeležencev izrazito usmerja k uporabi IKT, zato je priporočljivo, da so v osnovni šoli za odrasle na voljo računalniki, ki jih lahko uporabljajo tudi udeleženci. Tipkovnico naj začnejo mladoletniki – prosilci za mednarodno zaščito uporabljati že v predfazi (gl. zgoraj) za spoznavanje slovenske abecede, delo se smiselno nadaljuje v naslednjih fazah. Ko se udeleženci seznanijo z osnovnimi računskimi operacijami, naj uporabljajo tudi kalkulator, a samo v primerih, ko je to smiselno.

V primerih, ko udeleženci programa delijo isti prvi jezik, je v nekaterih primerih smiselno delo v parih oz. manjših skupinah. Delo s to skupino je lahko »projektno« – ni nujno, da skupina sodeluje pri projektu, ki ima za cilj nek konkreten rezultat, ampak v smislu dela »na terenu«, tj. v konkretnem okolju: npr. kot ogled prostorov šole, sprehod po azilnem/dijaškem domu, obisk trgovine/tržnice, vožnja z avtobusom, sprehod po okolici, skupna priprava hrane, skupna športna dejavnost, pri kateri se učijo besede za rekvizite, skupna družabna igra, skupna organizacija zabave ...

Zaradi starosti ciljne populacije se bo verjetno pogosteje kot sicer dogajalo, da bodo udeleženci programa posamezniki, ki so vsaj deloma ali povsem (tako alfabetsko kot tudi matematično, finančno in digitalno) opismenjeni v svojih prvih jezikih. V teh primerih bo seveda napredovanje mnogo hitrejše, učitelj pa se bo lahko osredotočil na tiste dele sporazumevalne zmožnosti v slovenščini, ki so povezani s konkretnimi temami – torej na poučevanje sporazumevalnih vzorcev in besedišča, kot je to predvideno v dokumentu Preživetvena raven v slovenščini (gl. poglavje Teme v nadaljevanju).

Besedila in drugo gradivo

Besedila in drugo gradivo naj bodo izbrana glede na konkretne potrebe in interese mladih. To med drugim pomeni vključevanje napisov na oglasnih deskah, na samih prostorih (npr. v šoli, domu), kjer se večinoma gibljejo mladoletniki. Zaželeno je, da se uporabljajo tudi gradiva, ki jih udeleženci izberejo sami ali pa so jih npr. prinesli iz države izvora, pa naj gre za slike (lastne fotografije) ali besedila, ki jih tako ali drugače zanimajo oz. jih morajo razumeti.

Teme

1. Osebna identiteta

Mladi starejše običajno vikajo, med sabo se tikajo. Otroci v Sloveniji starše tikajo.

2. Stanovanje, bivanje in okolje

Kontekst: bivanje v skupnosti (azilnem/dijaškem domu), v zvezi s tem gre za razumevanje različnih napisov, podatkov z oglasnih desk itd., ozaveščanje v zvezi s pravili in hišnim redom itd.

Sporazumevalni vzorci in besedišče so povezani s tem (sobo delim s/z ...; dijaški/azilni dom, sostanovalec/sostanovačka, jedilnica, skupna soba ...).

3. Vsakdanje življenje in prosti čas

Vsakdanje življenje:

Kontekst: dijaški/azilni dom, pouk (tečaj, šola, delavnice)

Besedišče in komunikacijski vzorci so povezani z vsakodnevnimi opravili, npr. pospravljanje sobe, čiščenje skupnih prostorov, ločevanje odpadkov (red v stanovanjski skupnosti), skupni obroki v jedilnici ..., in z organizacijo pouka oz. izobraževanja (napisi na oglasnih deskah, urniki).

Prosti čas:

Kontekst: interesi mladih (šport, popularna glasba, znane osebnosti, druženje – tudi družbena omrežja itd., če so udeleženci programa že digitalno opismenjeni).

4. Promet, potovanje in usmerjanje

Kontekst: bližnja okolica doma, kjer stanujejo, in šole, kjer se izobražujejo. Potovanje v povezavi s prihodom v Slovenijo.

5. Odnosi z drugimi ljudmi

Kontekst: specifika odnosov med učitelji/mentorji/skrbniki in mladimi (bolj hierarhičen odnos) in med mladimi (nehierarhičen odnos – tudi med mladimi in npr. prostovoljci). Poseben poudarek je na odnosih med moškimi in ženskami (popolna enakopravnost): ozaveščanje o tem, da fant do dekleta ne sme biti žaljiv (ji npr. ne sme reči česar koli, pohvale oz. komplimenti so sprejemljivi), dekle pa ima pravico, da ga zavrne itd.

6. Telo in zdravje

Kontekst: mladi in njihove zdravstvene težave in posebnosti (predvsem tudi v povezavi z razvijajočim se telesom); higiena (povezano z odraščanjem); zaradi občutljivosti teme možno ločevanje na

dekliške in fantovske skupine, npr. pri ozaveščanju o kontracepciji (g. tudi didaktična priporočila zgoraj).

7. Izobraževanje

Kontekst: šola, ki jo obiskujejo mladoletniki, predmetnik, urnik; znanja, ki jih imajo, spretnosti, ki jih obvladajo.

8. Nakupovanje in storitve

Nakupovanje: ni specifik.

Storitve:

Kontekst: tudi opravila v zvezi s posebnim statusom (prosilci za mednarodno zaščito), npr. na upravnih enotah in drugih pristojnih ustanovah, pomoč tolmača itd; komunikacija s skrbnikom; ozaveščanje o njihovih pravicah in dolžnostih v zvezi s tem.

9. Hrana in pijača

Kontekst: skupni obroki v azilnem/dijaškem domu ali šoli; samostojna priprava hrane v skupnosti, kjer živijo mladi.

10. Delo in poklic

Glede na to, da gre za šolajoče se mladoletnike, se ta tema omeji na njihove interese (kaj bi radi bili po poklicu oz. kaj bi v življenju radi počeli, za kaj se šolajo/učijo ipd.). Poimenovanja poklicev se omejujejo na tiste, s katerimi so v neposrednem stiku (npr. učitelj/učiteljica, skrbnik/skrbnica, vzgojitelj/ica, kuhar/ica, varnostni/varnostnica, zdravnik/zdravnica, tolmač/ka) oz. glede na poklice, ki jih zanimajo.

B.5 Sestavljavke programa

Program so sestavile dr. Ina Ferbežar, dr. Nataša Pirih Svetina, Aleksandra Vrbančič in dr. Natalija Vrečer

C. LITERATURA IN VIRI

C.1. Literatura in viri za pripravo programa

Barton, David in Hamilton, Mary (1998). *Local Literacies: Reading and Writing in One Community*. London and New York: Routledge.

Bešter, Marja (1994/95). Funkcionalna (ne)pismenost v Sloveniji. *Jezik in slovstvo* 40/1-2. 5-24. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije.

Council of the European Union (2012). Council Conclusions on Literacy. 3201st Education, Youth, Culture and Sport Council Meeting, Brussels, 26 and 27 November, 2012.

GMR - Education for All Global Monitoring Report (2006). *Literacy for Life*. UNESCO.

<http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001416/141639e.pdf> 20. 10. 2014.

Fritz, Thomas idr. (2006). *Rahmen Curriculum. Deutsch als Zweitsprache & Alphabetisierung*. Lehrstuhl Deutsch als Fremdsprache Uni Wien, Institut für Weiterbildung, Verband Wiener Volksbildung, AlfaZentrum für MigrantInnen der Volkshochschule Ottakring.

Javrh, Petra (2011). Spoznanja iz prakse izobraževanja za pismenost. V: (Petra Javrh, ur.) *Obrazi pismenosti. Spoznanja o razvoju pismenosti odraslih*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, str. 241-266.

Javrh, Petra (2009). *European recommendations and directives on the European knowledge society and their impact in the national context. Project 3: Social and educational exclusion and inclusion. Social structure in a European knowledge based society. Working paper 12 – The Case of Slovenia. Includ-ed project. 6th Framework programme.*

Johansson, Linda idr. (2000). *ESL for Literacy Learners*. Canadian Language Benchmarks 2000. Centre for Canadian Language Benchmarks and the Government of Manitoba.

Konzept für einen bundesweiten Alphabetisierungskurs.

<http://webmonitor.fyxm.net/www.integration-in-deutschland.de> 20. 10. 2014

Lummert, Nathalie (2012). *Assisting unaccompanied youth to integrate*. V: *Being young and out of place. Forced Migration Review* 40, August 2012. Dosegljivo na: <http://www.fmreview.org/young-and-out-of-place/lummert.html> 10. 5. 2016

Mugerli, Barbara (2011). Finančna pismenost na razredni stopnji. V Cotič idr. *Razvijanje različnih pismenosti*. Koper: Univerzitetna založba Annales. 234-242.

National standards for adult literacy and numeracy (2000). Qualifications and Curriculum Authority.

Parekh, Bhikhu (2000). Rethinking Multiculturalism: Cultural Diversity and Political Theory. London: Macmillan.

Pirih Svetina, Nataša idr. (2004). Preživetvena raven v slovenščini. Ljubljana in Krakov: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik in TAIWPN Universitas Krakow.

Skupni evropski jezikovni okvir: učenje, poučevanje, ocenjevanje (2011). Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport.

<http://www.europass.si/files/userfiles/europass/SEJO%20komplet%20za%20splet.pdf> 20. 10. 2014

Vrečer, Natalija (2014). Staying or going? Educational needs of Afghan refugees in Slovenia. Lifelong learning in Europe, 2014, iss. 2. <http://www.lline.fi/en/article/research/522014/staying-or-going-educational-needs-of-afghan-refugees-in-slovenia#title1>. 15. 9. 2014.

Vrečer, Natalija (2013). Poročilo o analizi izobraževalnih potreb priseljencev brez dokončane osnovne šole. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.

Vrečer, Natalija in Kucler, Slavica Borka (2010). Kodeks medkulturnega dialoga. Ljubljana: Andragoški center Slovenije. Dosegljivo na

[http://arhiv.acs.si/publikacije/Kodeks medkulturnega dialoga.pdf](http://arhiv.acs.si/publikacije/Kodeks%20medkulturnega%20dialoga.pdf) 12. 5. 2016

C.2. Priporočena in uporabna literatura za izvedbo programa

Ferbežar, Ina in Pirih Svetina, Nataša (2015). vKLJUČevanje v slovensko družbo. Priročnik za izvajanje programa ZIP. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik.

Dosegljivo na: http://arhiv.acs.si/prirocnik_zip/kljuc_zip.pdf (17. 5. 2016)

Knez, Mihaela; Klemen, Matej; Alič, Tjaša (2015). Čas za slovenščino 1. Učbenik za začetno učenje slovenščine kot drugega in tujega jezika za najstnike [Dva medija] / (Glej tudi delovni zvezek ter Čas za slovenščino 2, ter pripadajoči delovni zvezek).

Knez, Mihaela; Klemen, Matej; Knez, Damjana (2013). Slika jezika. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik in Znanstvena založba FF.

Skupni evropski jezikovni okvir: učenje, poučevanje, ocenjevanje (SEJO) (2001). Strasbourg: Svet za kulturno sodelovanje, Svet Evrope.

<http://www.europass.si/files/userfiles/europass/SEJO%20komplet%20za%20splet.pdf>

Začetna integracija priseljencev (ZIP). Program izobraževanja za priseljence v Sloveniji (2011).

Ljubljana: Andragoški center Slovenije. Dosegljivo na:

http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/odrasli/Programi/Program_odra_sli_ZIP.pdf

D. PRILOGI

D.1 Primeri uporabe avtentičnega gradiva

TEMA: OSEBNA IDENTITETA

Branje in pisanje v 1. fazi

Opisnik	Vzorec	Primer gradiva
Prepozna in izbere svoje ime/naslov na lastnem osebnem dokumentu (in drugem gradivu).	Ime: Mohamed Priimek: Ali Naslov: Ljubljanska 30, Postojna	Osebni dokument, kartice z besedami, naslovljene kuverte, učni listi z zapisanimi 8-9 besedami, vizitke
Prepozna in poveže besede glede na zapis z: - velikimi črkami, - malimi črkami.	IME – ime MOHAMED – Mohamed	Kartice z besedami, učni listi
Črkuje lastno ime.	M-O-H-A-M-E-D	Računalniška/telefonska tipkovnica
Prebere številko (na osebnem dokumentu).		Osebni dokument, drugo gradivo, kjer so zapisane številke (npr. EMŠO, davčna številka)
Poveže posamezne črke v besedo.		
Poveže posamezne zloge v besedo.		
Išče in prepozna besede.		
Prepozna številke/jih loči od črk na dokumentu.		
Prepozna simbole.		
Piše »po zraku«, tabli, (brez)črtnem papirju.	V naslednjem vrstnem redu: vertikalne linije, horizontalne linije, diagonalne linije, krožne linije, kombinacije oblik, črk,	

	cifer, besed/za osebne podatke	
Dopolni manjkajoče črke v besedah, ki se nanašajo na osnovne osebne informacije.	M ___ H ___ MED	Osebni dokumenti, prirejeni obrazci
Po predlogi zapisuje/prerisuje osnovne besede, številke.		
Po nareku piše osnovne besede, številke.		
Zapiše osnovne osebne informacije.		
Izpolni preprost obrazec z osebnimi podatki.		Prirejeni preprosti obrazci

TEMA: ODNOSI Z DRUGIMI LJUDMI

Poslušanje in govorjenje, deloma tudi branje in pisanje v 3. fazi – nadgradnja vsebin Preživetvene ravni

Odnosi s partnerjem

Opisnik	Vzorec	Primer gradiva
Ve, da v Sloveniji velja enakopravnost v partnerskih odnosih.		Kratka besedila, slike, odlomki iz filmov
Zna primerno povabiti osebo, ki mu/ji je všeč.	Greva na sprehod?	Različni dialogi, igre vlog
Zna napisati kratko sporočilo (SMS, e-mail).	Imaš čas? Greva na sprehod/v kino ... Vabim te ...	Primeri SMS-ov idr. zapisanih besedil
Razume želje, potrebe vsečne osebe. Sam/a izrazi želje, potrebe. Razume »mejo«, ki jo postavi vsečna oseba. Sam/a postavi mejo.	Rad/a imam, všeč mi je, želim si ... Ne maram .../Ni mi všeč .../Nočem ...	Odlomki filmov na to temo, kratka besedila, pesmi

Štetje in računanje v 1. fazi

Opisnik	Vzorec	Primer gradiva
Šteje od 1 do 100.	Ena, dve, tri ...	Tipkovnica, znaki/besedila s številkami
Prepozna številke in jih označi, npr. v osebnem dokumentu.		Različna besedila s številkami (EMŠO, naslov, tel. številka ...)
Po nareku označi, zapiše ... številke.		Različna besedila s številkami, tipkovnica
Prebere številko (na osebem dokumentu), pove svojo telefonsko idr. številke.		Osebni dokument, drugo gradivo, kjer so zapisane številke (npr. EMŠO, davčna številka)
Dopolni vzorce.	1, 2, 3, __, 5, 6, 7, __, 9 5, 10, __, 20	Številke različnih vrednosti, naloge za dopolnjevanje vzorcev
Prepozna datum in ga pove. Pove in zapiše datum rojstva.	Danes je deseti november. Rojen/a sem prvega januarja (tisoč devetsto petinosemdeset).	Koledar (dnevi in meseci); obrazci z datumi (letnica rojstva je naučena na pamet)
Razume in pove, koliko je ura.	Ura je ena. Ura je tri in trideset minut.	Različne vrste ur, besedila, kjer je zapisana ura (vozni redi, urniki, odpiralni časi ...; računalnik, telefon)
Poveže informacije o času, naslovu ...	Datum: 10. 11. 2014 Ura: od 11.00 do 13.00 Naslov: Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana Telefonska številka: 01 241 000	(Razrezana) besedila z informacijami o času itd.

Finančna pismenost v 1. fazi (povezano s štetjem in računanjem)

Opisnik	Vzorec	Primer gradiva
Prepozna in razume vrednosti, označene na denarju oz. povezane z denarjem. Pove, koliko denarja ima.	To je kovanec za 50 centov, to je bankovec za 50 evrov. To je en evro, to so trije evri ... Imam pet evrov.	Kovanci in bankovci (tudi denar njihovih držav)
Razume sestavljeno vrednost denarja.	1 evro je 100 centov.	
Poišče ceno izdelka in jo označi, prepíše, pove. Pripravi ustrezno količino denarja (za plačilo npr. mleka).	Mleko stane 89 centov.	Kovanci
Primerja vrednosti izdelkov in storitev.	Majica je dražja kot kilogram kruha. Vožnja z avtobusom je cenejša kot vožnja s taksijem.	Ceniki, katalogi, ponudbe storitev
Pozna valuto svoje države in pozna njeno vrednost v evrih. Pozna valute drugih držav.	1 turška lira je 0,36 evra. Dolar, funt, krona, frank	Tečajne liste na spletnih straneh
Ve, da so produkti in storitve (delo) finančno ovrednoteni.		Ceniki storitev (frizer, fotokopiranje)

D.2 Preživetvena raven v slovenščini

Preživetvena raven je bil posebej za potrebe programa Opismenjevanje prenovljen in deloma prilagojen dokument Preživetvena raven v slovenščini (Pirih Svetina idr. 2004), ki je nastal v evropskem projektu SOCRATES – Lingua 2 z naslovom: Development Program for Testing in Polish and Slovene (TiPS). Prenovljeni dokument je dostopen na naslednjem spletnem naslovu: <http://centerslo.si/knjige/ucbeniki-in-prirocniki/prirocniki-in-ucno-gradivo/prezivetvena-raven-za-slovenscino/>